วรรณกรรม ก กา ถึงเกย : การผสมผสานของหนังสือสอนอักขรวิธีและหนังสือวรรณคดี

วีรฉัตร วรรณดี

การเรียนอ่านและเขียนภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น เมื่อนักเรียนฝึกหัดอ่านเขียนสระพยัญชนะ ประสมคำตามวิธีการแจกลูก ผันอักษรและอ่านเขียนคำได้พอสมควรแล้ว จะต้องฝึกหัดอ่านหนังสือขั้นต้นเพื่อให้สามารถอ่านเขียนและมีความรู้เกี่ยวกับอักขรวิธีเพิ่มขึ้น ครั้นเมื่ออ่านหนังสือขั้นต้นได้คล่อง จึงจะอ่านหนังสือในระดับสูง เช่น วรรณคดีหรือตำราต่าง ๆ ต่อไป

หนังสือฝึกอ่านขั้นต้นสมัยนั้นบางประเภทแต่งเป็นร้อยกรองและมีลักษณะเฉพาะกล่าวคือมีการกำหนดคำที่นำมาแต่งตามลักษณะการประสมตัวสะกดในมาตราต่าง ๆ เป็นมาตรา ๆ ไป การนำคำที่สะกดในมาตราต่าง ๆ มาแต่งดังกล่าวนั้นมีหลายลักษณะ เป็นต้นว่า นำคำที่สะกดในมาตราเดียวกัน (อาจมีคำที่สะกดในมาตราอื่นบ้าง) มาผูกเข้าด้วยกันพอได้ใจความ แต่ไม่เป็นเรื่องราวต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นตัวอย่างคำที่สะกดในมาตรานั้น ๆ ลักษณะการแต่งเช่นนี้ เช่น คำประพันธ์สำหรับอ่านเทียบการแจกลูกแต่ละมาตราในหนังสือประถม ก กา อีกลักษณะหนึ่งคือนำคำที่สะกดในมาตราใดมาตราหนึ่งมาผูกเป็นเรื่องราวทำนองนิทาน โดยใช้คำที่สะกดในมาตราเดียวเท่านั้นตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง เช่น เรื่องพระสุบิน ก กา นอกจากนี้ยังมีการนำคำที่สะกดในมาตราทุกมาตรามาผูกเป็นเรื่องราว โดยเรียงลำดับทีละมาตราเป็นตอน ๆ ไป เรื่องราวที่ผูกขึ้นอาจเป็นการสอนเรื่องการเรียนหนังสือและเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติ เช่น เนื้อหา

ของหนังสือประถม ก กา หัดอ่าน หรืออาจเป็นการอธิบายหลักเกณฑ์และความรู้เกี่ยวกับอักขรวิธีโดยตรง เช่น เนื้อหาของหนังสือประถมมาลา หรืออาจผูกเป็นเรื่องราวทำนองนิทาน เช่นเรื่องทศมูลเสือโค และพระไชยสุริยา เป็นต้น

หนังสือผีกอ่านขั้นต้นที่นำคำในมาตราต่าง ๆ มาผูกเป็นเรื่องราวทำนองนิทาน นับว่าเป็นวรรณกรรมที่น่าสนใจ เพราะมีทั้งลักษณะของหนังสือผีกอ่านที่ให้ความรู้ด้านอักขรวิธีและลักษณะของวรรณคดี บทความนี้จึงมุ่งที่จะพิจารณาลักษณะที่สำคัญดังกล่าวของหนังสือผีกอ่านขั้นต้นประเภทนี้ โดยศึกษาวรรณกรรม ๓ เรื่อง คือ พระสุบิน ก กา ทศมูลเสือโคและพระไชยสุริยา พระสุบิน ก กา นั้น ผู้เขียนศึกษาจากต้นฉบับสมุดไทยของหอสมุดแห่งชาติ[๑] ส่วนทศมูลเสือโค และพระไชยสุริยา ศึกษาจากฉบับที่พิมพ์เผยแพร่แล้ว[๒]

ประวัติการแต่ง

พระสุบิน ก กา และทศมูลเสือโค เป็นผลงานของหมื่นพรหมสมพัตสร (มี) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า เสมียนมี หรือ นายมี กวีร่วมสมัยของพระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่ ผู้แต่งเรื่องพระไชยสุริยา

นายมีแต่งพระสุบิน ก กา ในสมัยรัชกาลที่ ๒ เพื่อถวายเจ้าฟ้ามงกุฎ ฯ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ในวาระเสด็จออกบรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐ ขณะพระชนมายุ ๑๓ พรรษา[๓] และแต่งทศมูลเสือโคขณะที่บวชเป็นพระภิกษุ ต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมแล้วนำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เป็นหนังสืออ่านของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอที่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๑[๔] ส่วนพระไชยสุริยานั้น สุนทรภู่แต่งในราว

---

๑ *พระสุบิน ก กา*, หอสมุดแห่งชาติ หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย เส้นรง จ.ศ. ๑๑๗๕, เลขที่ ๒๐๗.

๒ ทศมูลเสือโค ศึกษาจาก หมื่นพรหมสมพัตสร (มี). *ทศมูลเสือโค*, พระนคร : พงษ์เพชรเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๑ (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตบพิตรพิมุขพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระศิรินันทมุนี (สนั่น ถาวโร ป.ธ. ๖) เจ้าอาวาสวัดบพิตรพิมุข ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓).

พระไชยสุริยา ศึกษาจาก ฉบับที่ พ. ณ ประมวลมารคพิมพ์รวมไว้ใน พ. ณ ประมวลมารค. *ประวัติคำกลอนสุนทรภู่*. พระนคร: แพร่พิทยา ๒๔๘๘.

๓, ๔ มีข้อความบันทึกไว้ท้ายเรื่อง และโปรดดู ประวัติหมื่นพรหมสมพัตสร (มี) ของธนิต อยู่โพธิ์ และ ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ ใน หมื่นพรหมสมพัตสร (มี), *ทศมูลเสือโค*, หน้า ๑๔ และ ๓๐.

พ.ศ. ๒๓๘๓-๒๓๘๕ ขณะบวชอยู่ที่วัดเทพธิดาราม[๑]

ลักษณะการแต่ง

เมื่อพิจารณาลักษณะการแต่งวรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้จะเห็นว่าผู้แต่งผูกเรื่องเป็นคำประพันธ์ด้วยคำที่สะกดในมาตราต่าง ๆ ทีละมาตรา กล่าวได้ว่าสิ่งสำคัญที่เป็น "*เงื่อนไข*" ในการแต่ง ได้แก่ เนื้อเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์และคำที่สะกดในมาตราแต่ละมาตรา

การผูกเรื่องให้มีเนื้อเรื่องเป็นนิทานนั้น ผู้แต่งกล่าวไว้ว่า แต่งเพื่อ "*ล่ใจให้อุส่าในวิชาจะต่อไป*"(พระสุบิน ก กา) และ"*จะร่ำคำต่อไป พอล่อใจกุมารา*" (พระไชยสุริยา) ทศมูลเสือโคสำนวนนี้ไม่ได้กล่าวไว้แต่บางสำนวนมีข้อความว่า "*ให้พ่พระไท ที่ในลำนำ*"[๒] นั่นคือแต่งเป็นเรื่องราวเพื่อจูงใจเด็กให้อยากอ่านหนังสือนั่นเอง

เนื้อเรื่องของพระสุบิน ก กา เป็นเรื่องเดียวกันกับสุบินกุมารหรือสุบินคำกาพย์[๓] ซึ่งเป็นเรื่องที่แพร่หลายในปลายสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทศมูลเสือโคนั้นผู้แต่งนำนิทานเก่าแก่เรื่องเสือโคหรือคาวี[๔] มาแต่ง ส่วนเรื่องพระไชยสุริยาเป็นเรื่องที่ผู้แต่งจินตนาการขึ้น[๕]

---

๑ พ. ณ ประมวลมารค, *ประวัติคำกลอนสุนทรภู่*, หน้า ๓๔๑ และ ๔๓๔.

๒ *เสือโค ก กา*, หอสมุดแห่งชาติ หนังสือสมุดไทยขาว อักษรไทย เส้นหมึก, เลขที่ ๓๖๑ (เข้าใจว่าเป็นฉบับที่คัดลอกจากสำนวนที่นายมีปรับปรุงของเดิมเพื่อถวายรัชกาลที่ ๓)

๓ ตัวเอกของเรื่องชื่อ "สุบิน" เป็นลูกชายนายพรานบ้าเมืองสาวัตถี สุบินมีจิตใจเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา จึงบวชเป็นสามเณร อานิสงส์ของการบวชเป็นสามเณรช่วยให้แม่ซึ่งไม่ศรัทธาในศาสนาพ้นจากการตกนรกและเมื่อเณรสุบินบวชเป็นพระภิกษุ อานิสงส์ของการบวชเป็นพระภิกษุช่วยให้พ่อซึ่งตายไปแล้ว พ้นจากการทนทุกขเวทนาในนรก ได้ขึ้นสวรรค์ พระภิกษุสุบินบำเพ็ญธรรมจนบรรลุเป็นพระอรหันต์

๔ เรื่องเดียวกันกับเสือโคคำฉันท์และบทละครนอกเรื่องคาวี แต่ทศมูลเสือโคแต่งไม่จบเรื่อง เนื้อเรื่องในทศมูลเสือโคมีว่า แม่เสือไปหาอาหารทิ้งลูกเสือไว้ ลูกเสือหิวจึงขอนมแม่โคกิน เสือแม่ลูกและโคแม่ลูกทำสัตย์สาบานเป็นมิตรไมตรีกัน แม่เสือผิดคำสัตย์ฆ่าแม่โค ลูกเสือและลูกโคจึงช่วยกันฆ่าแม่เสือ พระฤาษีเห็นลูกเสือและลูกโคเป็นมิตรกันจึงชุบสัตว์ทั้งสองให้เป็นคน ชื่อหลวิชัยและคาวี ทั้งสองออกเดินทางผจญภัย หลวิชัยได้คู่ครองและบ้านเมืองครอบครองก่อน ส่วนคาวีเดินทางไปถึงเมืองร้าง พบราชธิดาเจ้าเมืองซ่อนนกอินทรีอยู่ในกลอง คาวีได้นางเป็นคู่ครอง เนื้อเรื่องในทศมูลเสือโคจบลงเพียงนี้

๕ เป็นเรื่องของกษัตริย์ชื่อ "ไชยสุริยา" ครองเมืองสาวัตถี บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ต่อมาเกิดกลียุค เสนาอำมาตย์ พระภิกษุและประชาชนทั่วไปไม่อยู่ในศีลในธรรม ผีป่าจึงทำให้เกิดน้ำท่วมบ้านเมือง พระไชยสุริยาและมเหสีลงเรือไปกลางทะเลลึก เรือแตก ทั้งสององค์รอดขึ้นฝั่งได้แต่ต้องตกระกำลำบากอยู่ในป่า พระดาบสแสดงธรรมโปรดพระไชยสุริยาและมเหสี ทั้งสององค์จึงบวชเป็นฤาษี รักษาศีล บำเพ็ญเพียรจนบรรลุธรรมได้ขึ้นสวรรค์

วรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ พระสุบิน ก กา และพระไชยสุริยา แต่งเป็นกาพย์ ๓ ชนิดเช่นเดียวกัน คือ กาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ฉบัง ๑๖ และกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘[๑] ส่วนทศมูลเสือโคแต่งเป็นกาพย์ถึง ๗ ชนิด และแต่งเป็นกลอนสุภาพในส่วนท้าย ชนิดของกาพย์ที่เพิ่มขึ้นจากพระสุบิน ก กา และพระไชยสุริยา ได้แก่ กาพย์รัตน์มาลา ๑๘ กาพย์โฉลก ๓๐ กาพย์ขับไม้เข้าซอ ๓๒ และกาพย์เกรียน ๔๔ นอกจากนี้กาพย์บางตอนยังมีลักษณะเป็นกลบท เช่น กาพย์สุรางคนางค์ มีลักษณะเป็นกลบทนาคบริพันธ์ วัวพันหลัก ทองสลับแก้วและช้างประสานงา หรือมีลักษณะพิเศษซึ่งผู้แต่งตั้งชื่อกำกับไว้ด้วยเช่น "*๑๑ ยะทิพัง*" และ "*๑๖ ยะทิพัง*" เป็นต้น กาพย์แต่ละชนิดจะแต่งสลับกันไป ในพระไชยสุริยาเมื่อขึ้นคำมาตราใหม่จะเปลี่ยนชนิดของกาพย์ด้วย ในทศมูลเสือโคส่วนใหญ่ก็จะมีลักษณะเช่นนี้

เงื่อนไขอีกประการหนึ่งของการแต่งวรรณกรรม ๓ เรื่องนี้คือ คำที่นำมาแต่งซึ่งนอกจากจะมีข้อจำกัดอันเนื่องมาจากฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์แล้ว ยังมีข้อจำกัดด้านอักขรวิธีของคำด้วย พระสุบิน ก กา ใช้คำในมาตรา ก กา ซึ่งเป็นคำที่ไม่มีตัวสะกดทั้งเรื่อง (ยกเว้นตอนนำเรื่องและตอนปิดเรื่องที่มีคำมาตราอื่นด้วย) ทศมูลเสือโคและพระไชยสุริยาเริ่มจากคำในมาตรา ก กา ก่อนแล้วจึงใช้คำในมาตราอื่น ๆ เรียงไปในลักษณะ "*ทวีมาตรา*" กล่าวคือ เมื่อขึ้นมาตราใหม่ก็ใช้คำทั้งคำในมาตราที่ผ่านมาแล้วและคำในมาตราใหม่ เช่นเมื่อขึ้นมาตรากง คำที่นำมาแต่งในตอนนี้จะมีคำในมาตรา ก กา กน และ กง ทั้งนี้เมื่อขึ้นมาตราใหม่ ผู้แต่งจะบอกให้ผู้อ่านทราบ เช่น

สิ้นกลอนในกล จะขอประดล แม่กงต่อกลอน
บ่างนั้นพี่น้อง กุมารทั้งสอง ฟังมุนณินสอน
ปรีดาถาวอร ถือเอาพระภอร ไส่เกล้าเจ้าพลาง (ทศมูลเสือโค)

---

[๑] พระสุบิน ก กา เรียกชื่อกาพย์ทั้ง ๓ ชนิดนี้ว่า "๑๑ ชื่อกาพยสาระวิลาษสะณี" "๑๖ ชื่อกาพยฉันทชะบำ" และ "๒๘ สุรางคนางชื่อกาพยสุวัณมาลาแหล่" ตามลำดับ

ขั้นกงจงจำสำคัญ ทั้งกนปนกัน
รำพรรณมิ่งไม้ในดง
ไกรกร่างยางยูงสูงระหง ตลิงปลิงปริงประยงค์
คันทรงส่งกลิ่นฝืนฝาง (พระไชยสุริยา)

ลักษณะการสอนอักขรวิธี

วรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่อง แสดงจุดประสงค์ของการแต่งไว้ ดังนี้

พระสุบิน ก กา *เปน์ที่อาจารจักทาย แก่ศิษยะท้งหลาย ให้จำให้เล่าอ่านเขียน*
ข้หนึ่งจักให้มีเพียร ว่าพึงเล่าเรียน ได้สวดได้ร้องลำนำ

ทศมูลเสื่อโค *สีมือคฤๅตรา ไว้ในโลกา คฤๅตราพระร่าชษรี*
ไว้ให้เจ้าหนู ที่อยู่ในกะดี เยาๆ เหล่าน้ี ที่รู้กอกา
ให้เจ้าเล่าไป ที่คำทำไว้ จะใวปรีชา
นี่แน่เจ้าหนู มาดูสารา ดำหริตริตรา ว่าไปให้ดี

พระไชยสุริยา *ภุมราการุณสุนทร ไว้หวังสั่งสอน*
เด็กอ่อนอันเยาว์เล่าเรียน
ก ข ก กา ว่าเวียน หนูน้อยค่อยเพียร
อ่านเขียนผสม กม เกย

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้แต่งมุ่งหมายจะให้วรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องเป็นหนังสือสำหรับหัดอ่านหัดเขียนของเด็กให้อ่านคล่องเขียนคล่องยิ่งขึ้น และจากลักษณะการแต่งที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า วรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้เป็นการประมวลคำที่สื่อความหมายมาให้เด็กผึกอ่าน โดยแบ่งคำเป็นพวก ๆ ตามลักษณะการประสมอักษรที่ถือเอาตัวสะกดเป็นเกณฑ์ การแบ่งคำตามตัวสะกดหรือที่เรียกว่ามาตราตัวสะกดนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งต้อง

การจะเน้นให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจคำในมาตราตัวสะกดต่าง ๆ อันเป็นเรื่องของอักขรวิธีที่เกี่ยวกับการประสมอักษรนั่นเอง

การเรียนรู้หรือเข้าใจอักขรวิธีที่เกี่ยวกับการประสมอักษรดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กสามารถรู้ว่าพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ที่ประสมกันลักษณะนั้นอ่านว่าอย่างไร และในทางกลับกันก็รู้ว่าคำที่อ่านออกเสียงเช่นนั้นเขียนอย่างไร เมื่อผึกหัดอ่านหนังสือเด็กจะหัดสังเกตและจดจำการอ่านและเขียนคำลักษณะต่าง ๆ โดยเริ่มจากง่ายไปหายาก คือเริ่มจากคำหรือพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดก่อน แล้วจึงเป็นคำหรือพยางค์ที่มีตัวสะกดมาตราต่าง ๆ มาตราตัวสะกดบางมาตรามีพยัญชนะที่ใช้เป็นตัวสะกดหลายตัว เด็กจะได้เห็นตัวอย่างของคำในมาตรานั้น ๆ ว่าเขียนตัวสะกดด้วยพยัญชนะใดบ้าง การเรียงลำดับเป็นมาตรา ๆ ไปทำให้เด็กเรียนรู้เป็นขั้นตอน ไม่สับสน เพราะผู้แต่งบอกไว้ว่าตอนนั้น ๆ เป็นคำมาตราใด ส่วนการแต่งที่เป็นลักษณะทวีมาตรานั้น นับว่าเป็นการให้เด็กเห็นความแตกต่างของคำแต่ละมาตราชัดเจนขึ้น และการได้อ่านได้เห็นซ้ำอีกก็จะทำให้อ่านเขียนได้คล่อง

มีข้อสังเกตว่าคำที่วรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องประมวลมาแต่งนั้น มีจำนวนหนึ่งที่เป็นคำประเภทคำศัพท์ กล่าวคือเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตหรือเขมรและไม่ค่อยได้ใช้ในการพูดกันทั่วไป เช่น มะฤคี สะริรา (สรีระ) มะหานุภาวะคุณา พิราใล กสิราวารี มุนินิณ ชิณวอร (มุนิน ชินวร) ผู้วะนารถ (ภูวนารถ) เจ้าสุภา จอมอารย์ ไตรยุค สังวัจฉระ กองกูณฑ์อัคคี เป็นต้น และในมาตรา ก กา คำศัพท์บางคำเป็นคำที่ผู้แต่งเปลี่ยนแปลงรูปคำจากคำที่เขียนหรืออ่านอย่างมีตัวสะกด ให้เป็นคำที่เขียนหรืออ่านอย่างไม่มีตัวสะกด การเปลี่ยนแปลงนั้นเปลี่ยนโดยยืดเสียงสระท้ายคำบ้าง ตัดตัวสะกดออกบ้าง แปลงเสียงสระเพื่อไม่ให้มีตัวสะกด หรือเปลี่ยนแปลงในลักษณะอื่นที่ทำให้คำนั้นไม่มีตัวสะกด ขอยกตัวอย่างดังนี้

มีเนสาทา (เนสาท) ไนชื่อบ่อมา รู้ว่าชื่อไร
เอ้กาพิริยา คู่อะชาใส (อัชฌาสัย) อยู่เย่าในไพร คู่ไร้ทุขา (ทุกข์)
จำเนระแต่อยู่ (จำเนียร) เล้ามีได้รู้ ปาโปกุสะลา (บาป, กุศล)
หาเต่าหาใข่ ต่อไก่หาปลา หาหมู่มิคา ทำอาจินะกำ (อาจิณ, กรรม)

(พระสุบิน ก กา)

สาระพะนา ๆ ล่าหนี (สารพัด) *อยู่แต่พะยะฆี (พยัคฆ์)*
ไม่มีในอาหารา (อาหาร)

หมีให้แก่ทำโทษา *ข้าจะพาระณา (พรรณนา)*
ยอพระคุณาแม่โค (คุณ)

(ทศมูลเสือโค)

ภิษุสมณะ (ภิกษุ) *เล่าก็ละพระสะธำม์ (พระสัทธรรม)*
คาถาว่าลำนำ *ไปเร่ร่ำทำเฉโก*

ผีบ่ำมากระทำ *มรณะกำม์เชาบุรี (กรรม, ชาว)*
น้ำบ่ำเข้าธานี *ก็ไม่มีที่อาไศรย*

(พระไชยสุริยา)

คำบางคำเช่น เนสาทา ฑุขา คุณา อาหารา เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงสระท้ายพยางค์ ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของการแต่งร้อยกรองไทย[๑] แต่คำเช่นอะชาใส สาระพะ พาระณา ภิษุ พระสะธำม์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผิดไปจากคำเดิมมาก ทำให้น่าคิดว่าผู้เรียนจะเกิดความสับสนในการอ่านและเขียนหรือไม่ หากครูไม่อธิบายผู้เรียนจะเข้าใจคำเหล่านี้เพียงใด ด้านการอ่านอาจจะไม่มีปัญหาเพราะผู้เรียนย่อมอ่านตามครู แต่ในด้านการเขียนอาจทำให้ผู้เรียนจดจำไปเขียนซึ่งจะทำให้เกิดความสับสนได้

ความสับสนเกี่ยวกับการเขียนคำหรือสะกดคำก็เป็นข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คำบางคำในเรื่องเดียวกันเขียนไม่เหมือนกัน เห็นได้ชัดจากเรื่องพระสุบิน ก กา ซึ่งเป็นสมุดไทยยังไม่ได้ชำระ คำที่เขียนไม่ตรงกัน เป็นต้นว่า

---

๑ ประเภทเดียวกันกับ จันทร์ จันทร จันทรา, ปักษี ปักษา ปักษิน, สกุณา สกุณี สกุณิน, เกศ เกศา เกศี เกศิน

คำเดียวกันใช้ทั้งไม้ม้วนและไม้มลาย เช่น ใหว้–ไหว้, ให้–ไห้, ใจ–ไจ, ใด–ได

การใช้ อ เดียง บางคำใช้ อ เดียง บางคำไม่ใช้ เช่น ระบีลึกล้ำ, ชื่อ, หึๆ, มือ ครึ, ร้ำ

หรือเขียนหลายแบบ เช่น ตอนต้น เขียนคำสุบินว่า สุบีณะ แต่ตอนต่อไปเขียน สู่บีนา เป็นต้น

คำบางคำในหนังสือผีกอ่านทั้ง ๓ เรื่อง เขียนไม่ตรงกัน ขอยกตัวอย่างคำในหนังสือผีกอ่านทั้ง ๓ เรื่องเปรียบเทียบกับคำนั้นในจินดามณีเล่ม ๑ และคำที่เขียนในปัจจุบันดังนี้

	จินดามณีเล่ม ๑	พระสุบิน ก กา	ทศมูลเสือโค	พระไชยสุริยา	คำบัจจุบัน
๑.	อาไศรย	อาใส	อาไส	อาไศรย	อาศัย
๒.	อัทยาไศรย	อะชาไส	อะชาอาไส	อฌาไสย	อัชฌาสัย
๓.	กรรม	กำ	กำ	กำม์, กรรม	กรรม
๔.	ธรรม	ธาระมา	ทำ	(สะ) ธำม์ ธรรม์, ธรรม	ธรรม

จะเห็นว่าส่วนใหญ่เขียนไม่ตรงกัน แม้ว่าบางคำ (คำที่ ๒,๓,๔) จะเป็นการเปลี่ยนแปลงคำให้ตรงกับข้อจำกัดของมาตรา ก กา แต่ทั้ง ๓ เรื่องก็เปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ไม่ตรงกัน ลักษณะการเขียนคำสะกดคำดังกล่าวทำให้มองเห็นว่าในสมัยก่อนนั้นเรื่องอักขรวิธียังไม่ลงรอยเป็นระบบระเบียบเท่าใดนัก

ลักษณะของวรรณคดี

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาของวรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้แล้ว จะเห็นว่าวรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้ ไม่ได้เป็นเพียงหนังสือผีกอ่านที่สอนอักขรวิธีเท่านั้น ยังมีลักษณะที่เป็น *"วรรณคดี"* คือมีเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ที่ผู้แต่งถ่ายทอดด้วยภาษาที่ *"มีอิทธิพลสัมผัสกระทบความคิดและอารมณ์ของผู้อ่าน"*[๑] อีกด้วย

เนื้อหาที่เป็น *"เรื่องราวของชีวิตมนุษย์"* ของหนังสือผีกอ่านทั้ง ๓ เรื่องนี้ สำหรับผู้อ่านที่เป็นเด็กและเรียนหนังสืออยู่ในระดับ

---

๑ ดวงมน จิตรจำนงค์, *สุนทรียภาพในภาษาไทย* (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗.

ต้นในสมัยนั้น[๑] ก็คงจะได้แก่ *"เนื้อเรื่อง"* อันได้แก่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครและความเป็นไปของเรื่อง หรืออาจรวมถึงความคิดบางอย่างที่ผู้อ่านมี *"ประสบการณ์ร่วม"* เช่น เรื่องพระสุบิน ก กา ผู้อ่านที่เป็นเด็กอาจจะได้ความคิดที่ว่าเด็กชายจะต้องบวชเณรเพื่อเรียนหนังสือ หรือบวชเพื่อทดแทนพระคุณของพ่อแม่ เพราะการบวชจะทำให้พ่อแม่ได้รับกุศลผลบุญ การที่เด็กเข้าใจความคิดนี้ก็เนื่องจากเด็กสมัยนั้นต้องเรียนหนังสือที่วัดหรือได้เรียนหนังสือเมื่อบวชเณร ได้พบได้พึงเรื่องการบวชอยู่เสมอ เมื่ออ่านเรื่องที่ตัวละครเอกบวช เด็กก็ย่อมจะเข้าใจได้ นอกจากนี้หากเป็นความคิดที่ผู้แต่งสอนโดยตรง เด็กก็สามารถจะเข้าใจได้ เช่น ความคิดที่ว่าเมื่อเรียนหนังสือจะต้องขยันหมั่นเพียรตั้งใจเรียน ไม่ทำให้ครูหนักใจ ความคิดที่ผู้แต่งสอนโดยตรงนี้มีปรากฏในหนังสือผูกอ่านทั้ง ๓ เรื่อง

เมื่อผู้อ่านมีวัยและประสบการณ์ในชีวิตมากขึ้น ก็ย่อมเข้าใจเนื้อหาของเรื่องได้ลึกซึ้ง สามารถมองเห็นความคิดหรือทรรศนะต่อโลกและชีวิตที่ผู้แต่งเสนอไว้ได้มากขึ้น เช่น ความคิดเกี่ยวกับอานิสงส์ของการบวชและความคิดที่ว่าเป้าหมายสูงสุดของการบวชคือการปฏิบัติธรรมเพื่อตัดกิเลส ในเรื่องพระสุบิน ก กา เรื่องทศมูลเสือโคแม้จะแต่งไม่จบเรื่องแต่เนื้อเรื่องตอนต้นก็แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกันในเชิงจริยธรรม คือ การแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและการรักษาวาจาสัตย์ที่ต้องฆ่าแม่ของตน พฤติกรรมนี้นับว่าเป็นพฤติกรรมที่กระทบใจผู้อ่านทำให้เกิดการคิดพิจารณาหรือแสดงความเห็นได้อย่างกว้างขวาง ส่วนเรื่องพระไชยสุริยานั้นมีความคิดหลัก ๒ ระดับ ระดับแรกเป็นทรรศนะของผู้แต่งที่มีต่อส่วนรวม ผู้แต่งชี้ให้เห็นว่าหากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไม่มีธรรมะ บ้านเมืองจะถึงซึ่งความวิบัติ อีกระดับหนึ่งคือทรรศนะที่ว่าความสุขต่าง ๆ ในโลกมนุษย์เป็นความสุขที่ไม่จีรังยั่งยืน การออกบวชถือศีลบำเพ็ญภาวนาเพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เท่านั้นจะทำให้ประสบความสุขที่ยั่งยืนถาวร

จะเห็นว่าความคิดหรือทรรศนะต่อโลกและชีวิตที่ผู้แต่งเสนอไว้ในหนังสือผูกอ่านทั้ง ๓ เรื่องนี้ เน้นไปในแนวจริยธรรม ซึ่ง

---

๑ อายุประมาณ ๘-๑๓ ปี ถ้าเป็นกุลบุตรทั่วไป ถ้าเป็นเจ้านายหรือบุตรผู้มีตระกูลจะมีอายุน้อยกว่านี้ วารุณี โอสถารมย์, "การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๗๕" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๔), หน้า ๒๐-๒๑.

เป็นลักษณะของหนังสือสำหรับสอนเด็กในสมัยนั้น

เนื้อหาดังกล่าวข้างต้นจะไม่น่าสนใจหรือไม่ประทับใจหากผู้แต่งถ่ายทอดด้วยภาษาที่ไม่กระทบความคิดและ อารมณ์ของผู้อ่าน

วรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ ซึ่งฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ช่วยให้ภาษามีจังหวะและมีเสียงเสนาะเป็นพื้นฐานที่จะกระทบความคิดและอารมณ์ของผู้อ่านอยู่แล้ว เมื่อผู้แต่งใช้ศิลปะในการแต่งโดยมีการเลือกสรรคำ เช่น ใช้คำซ้ำ เล่นคำ เล่นเสียงสัมผัสของคำ แต่งให้เป็นกลบท ใช้ความเปรียบแสดงแนวเทียบและใช้สัญญลักษณ์ เป็นต้น จึงทำให้คำประพันธ์ที่ถ่ายทอดเนื้อหากระทบความคิดและอารมณ์ของผู้อ่านยิ่งขึ้น

เรื่องทศมูลเสือโค ผู้แต่งใช้ศิลปะในการเลือกสรรคำและความซึ่งเร้าให้เกิดอารมณ์และจินตนาการเป็นภาพที่แจ่มชัด เช่น ตอนต้นเรื่อง ผู้แต่งบรรยายลักษณะของลูกเสือที่หิวโซ เดินตามหาแม่ ว่า

หน้าราตาโหลโผเผ อุส่าโซเซ
ปล้ำใจจำใจไคลคลา

เสียงและความหมายของคำในคำประพันธ์บทนี้มีความผสมผสานกันอย่างดี คำหน้าราแสดงให้เห็นความอิดโรย เมื่อตามด้วยคำตาโหล ก็ทำให้เห็นภาพลูกเสือที่ผ่ายผอมเพราะอดอยากมาหลายวัน โผเผโซเซเป็นอาการเคลื่อนไหวที่แสดงว่าไม่มีกำลังแทบจะทรงกายไม่อยู่ ลูกเสือพยายามเดินโดยการปล้ำใจคือฝืนใจอย่างมาก ผู้แต่งย้ำด้วยคำจำใจอีกคำหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่าลูกเสือต้องรวบรวมกำลังที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อให้เดินไปได้ วรรคสุดท้ายใช้คำว่า ใจ ซ้ำ กัน และมีเสียงสัมผัสพยัญชนะ คล ในคำ ไคล คลา ทำให้ได้เสียงที่ไพเราะอีกด้วย

ตอนลูกเสือพาแม่เสือมาพบแม่โคและลูกโค ผู้แต่งบรรยายว่า

แล่ไปปะแม่พะยะฆา
กำยำดำภีมะหิมา ชะแง้แลปะตา
ประหม่าสง่าพะยะฆี
ไหว ๆ ใจไม่สำมะดี ตะละว่าชีวี
เข้าอยู่ในตอพะยะฆา

ผู้อ่านจะเห็นภาพว่าเมื่อโคแม่ลูกเห็นรูปร่างที่ใหญ่โตของแม่เสือและได้สบตาแม่เสือเท่านั้น ก็มีอาการสะทกสะท้าน พรั่นใจในกำลังอำนาจของแม่เสือ ความกลัวนั้นมีมากจนใจสั่นแทบไม่รู้สึกตัวราวกับว่าถูกแม่เสือขย้ำร่างแล้ว

ตอนที่เด่นในด้านการเล่นคำ เล่นเสียงสัมผัสได้แก่ตอนพรรณนาธรรมชาติ ขณะที่ตัวเอกเดินทางมีการพรรณนาพรรณไม้ ภูมิประเทศและสัตว์ต่างๆ ขอยกตัวอย่างการพรรณนาสัตว์ซึ่งผู้แต่งใช้ศิลปะในการเล่นเสียงของคำ ขณะเดียวกันก็ให้ภาพที่ชัดเจนลักษณะการแต่งเช่นนี้มีหลายบท เช่น

ยูงทองท่องท้องไพรสันท์ กางเขนเผ่นผันทะลวงล่วงล้วงด้วงแมง

ผู้แต่งใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นที่ประสมสระเดียวกันเรียงกัน ๓ คำ และทั้ง ๓ คำนั้นมีเสียงวรรณยุกต์ที่ไล่ระดับกัน คือ ทอง ท่อง ท้อง และ ลวง ล่วง ล้วง เมื่ออ่านจะทำให้เกิดเสียงที่ไพเราะ เนื่องจากมีการเปลี่ยนระดับเสียงของคำที่ประสมสระพยัญชนะเดียวกันถึง ๓ ระดับ คำที่เรียงกัน ๓ คำนั้นต่างก็สื่อความหมายให้เห็นลักษณะและการเคลื่อนไหวของสัตว์แต่ละชนิด นกยูงซึ่งมีขนและหางเป็นสีเลื่อมแวววาวราวกับสีทองกำลังเดินอยู่ในป่ากว้าง ท่องเป็นลักษณะของการเดินไปเรื่อยๆ เดินไปทั่วบริเวณ ท้องแสดงให้รู้ว่าป่ามีบริเวณที่กว้างใหญ่ ขณะเดียวกันก็มีนกกางเขนบินไปที่ต้นไม้ เผ่นผันแสดงอาการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ทะลวงล่วงล้วงแสดงให้เห็นอาการของนกที่ใช้ปากจิกโพรงไม้ให้เป็นช่องทะลุแล้วก็ยื่นปากเข้าไปในช่องเพื่อล้วงเอาด้วงและแมลงที่อยู่ในโพรงไม้ออกมา

การพรรณนาสิ่งที่ตัวละครพบเห็นบางตอนแต่งเป็นกลบทซึ่งมีข้อกำหนดเรื่องเสียง เรื่องคำเพิ่มขึ้น เช่น กลบทช้างประสานงา

ตึกเรือนตั้งรายรีเฉียง เรืองฉายในเวียง นิเวศสว่างปรางใชย

ปรับชั้นโปรงช่อฟ้าใสว สว่างศรีวิไล แววแล้วด้วยแก้วแกมกาน

เสียงพยัญชนะของคำสองคำแรกในแต่ละวรรคจะซ้ำกับสองคำสุดท้ายในวรรคก่อน เช่น รีเฉียง–เรืองฉาย ในเวียง–นิเวศ ปรางใชย–ปรับชั้น ทำให้เกิดเสียงสัมผัสพยัญชนะที่โยงต่อกันไปโดยตลอด ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพตึกและเรือนไม้ที่ตั้งอยู่เรียงราย มีปราสาทราชวังซึ่งสะท้อนแสง เรืองสว่างตั้งอยู่กลางเมือง ช่อฟ้าหลังคาปราสาทมีลักษณะเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันดูสว่างไสวและสวยงามแวววาว เพราะประดับด้วยแก้วและทองคำ

ศิลปะการเลือกสรรคำในเรื่องพระไชยสุริยาโดยทั่วไปได้แก่การใช้คำที่มีเสียงสัมผัสสระเป็นคู่ๆ เช่น

ข้าเฝ้าเหล่าเสนา *มีกิริยาอฌาไสย*
พ่อค้ามาแต่ไกล *ได้อาไศรยในพารา*

ตอนพรรณนาธรรมชาติจะเล่นคำ เล่นสัมผัสมากขึ้น เช่น

รอน ๆ อ่อนอัสดงค์ *พระสุริยงเย็นยอแสง*
ช่วงดังน้ำครั่งแดง *แฝงเมฆเขาเงาเมรุธร*
ลิงค่างคราง โครกครอก *ฝูงจิ้งจอกออกเห่าหอน*
ชะนีวิเวกวอน *นกหกร่อนนอนรังเรียง*

บทแรกมีการใช้คำซ้ำเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะและการเปรียบแสดงแนวเทียบที่ทำให้นึกเห็นภาพในจินตนาการของผู้แต่งได้อย่างแจ่มชัด ผู้แต่งใช้คำที่เสียงของคำสื่อความหมายเป็นภาพยามเย็นที่จวนจะพลบค่ำ พระอาทิตย์จวนจะตกดิน คำรอน ๆ สื่อความหมายในลักษณะที่ลดน้อยลงจึงรับกับคำอ่อน พระสุริยงเย็นยอแสง มีเสียงสัมผัสพยัญชนะ ย ๓ คำ วรรคนี้สื่อความย้ำวรรคแรก ช่วงดังน้ำครั่งแดงเป็นการเปรียบแสดงแนวเทียบให้เห็นภาพพระอาทิตย์ที่จวนจะตกดินว่ามีสีสว่างแดงเหมือนสีของน้ำครั่ง ค่อย ๆ ลับหายไปหลังก้อนเมฆและภูเขา

บทต่อไปผู้แต่งเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ โดยที่เสียงของคำสื่อความหมายแสดงอาการและเสียงร้องของสัตว์ในตอนพลบค่ำทำให้เกิดบรรยากาศที่วังเวง โดยเฉพาะเสียงชะนีซึ่งผู้แต่งใช้คำว่าวิเวกวอน คำวิเวกวอนสื่อความหมายว่าเป็นเสียงที่แสดงความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวใจและร้องขอ ซึ่งเหมาะสมกับเสียงร้องของชะนี

นอกจากนี้บางตอนคำที่ผู้แต่งเลือกมาใช้เป็นคำที่กระทบความคิดของผู้อ่าน เช่น

ที่ซื่อถือพระเจ้า *ว่าโง่เง่าเต่าปูปลา*
ผู้เฒ่าเหล่าเมธา *ว่าใบ้บ้าสาระยำ*

คำโง่เง่าเต่าปูปลา และใบ้บ้าสาระยำ กระทบความคิดของผู้อ่านทำให้เข้าใจว่าผู้คนเมืองสาวัตถีเห็นผิดเป็นชอบอย่างไร คนที่มีคุณธรรม ยึดมั่นในศาสนากลับถูกหาว่าโง่เง่าเต่าปูปลา ย้ำน้ำหนักคำว่าโง่เง่าให้มากขึ้น ผู้ที่เป็นนักคิดนักปราชญ์ก็ถูกกล่าวหาว่าเป็น

คนใบ้บ้าต่ำช้า คำใบ้บ้าสาระยำเมื่อมาอยู่เรียงกันจะเพิ่มน้ำหนักความหมายว่าไม่มีค่าชั่วช้า มากยิ่งขึ้น

การสั่งสอนผู้เรียนตอนปิดเรื่องเป็นอีกตอนหนึ่งที่ผู้แต่งมีศิลปะในการแต่ง ผู้แต่งสอนเด็กว่า

ระวังตัวกลัวครูหนูเอ๋ย ไม้เรียวเจียวเหวย
กูเคยเข็ดหลาบขวาบเขวียว

หันหวดปวดแสบแปลบเสียว หยิกซ้ำช้ำเขียว
อย่าเที่ยวเล่นหลงจงจำ

คำที่ผู้แต่งใช้ทั้งเสียงและความหมายผสมผสานกันอย่างดี กระทบอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกขยาดต่อการถูกลงโทษด้วยไม้เรียว คำขวาบเขวียว เป็นเสียงของไม้เรียวที่กระทบอวัยวะ ซึ่งเมื่อถูกหวดแล้วจะปวดแสบและเจ็บแปลบ ๆ ทีเดียว ซ้ำร้ายอาจจะต้องถูกหยิกอีก คำซ้ำเขียวแสดงน้ำหนักของการหยิกว่าแรงจนเนื้อช้ำและเขียวเป็นจ้ำ นับว่าผู้แต่งใช้เสียงของคำสื่อความหมาย เพื่อให้ผู้อ่านเปลี่ยนแปลงความคิด คือให้ตั้งใจเรียนไม่ไปเที่ยวเล่น

ส่วนเรื่องพระสุบิน ก กา นั้น แม้จะมีข้อจำกัดด้านคำที่นำมาแต่งและด้านเนื้อหาของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แต่ผู้แต่งพยายามใช้ศิลปะในการแต่งเพื่อให้เรื่องมีรสชาติ เช่นให้มีบทแสดงอารมณ์ของตัวละคร บทพรรณนาแนะให้เกิดภาพและกระทบความคิด ขอยกตัวอย่างดังนี้

บทแสดงอารมณ์ของตัวละคร ตอนแม่ของสุบินโกรธสุบินถึงกับตัดแม่ตัดลูก เมื่อสุบินยืนยันความตั้งใจที่จะบวช

เล่ว่ากูใช่มาดา สูไม่ได้มา แต่ที่ลำไส้ในกู
สูไปอย่าได้มาดู กูใช่แม่สู สูเอาเล่เหล่าเผ่าใคร
สูไปอยู่ไหนสูไป แต่อะชาไส อย่าไปอย่ามาในกู
แต่ตากูไม่แลดู อย่ามารอกู แต่น่าปะตูอย่ามา

ผู้แต่งใช้คำตรงข้าม กู และ สู ซ้ำ ๆ กันเพื่อเน้นการตัดความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ฝ่าย

บทพรรณนาเปรตในนรก

รูปาครีผีเน่า เล่ไฟเผาในกายา
น้ำเน่าเข้ามุขา ครีเข้าปลาจิราไป
ลีลาอยู่โซเซ มาโยเยน้ำเน่าไหล
กายาครีไม้ไหว มือเท้าใขว่ไคว่ไปมา

คำที่ผู้แต่งใช้และการเปรียบแสดงแนวเทียบ แนะให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพเปรต ที่ต้องทนทุกขเวทนาอยู่ในนรก ภาพของเปรตจะนำไปสู่ความคิดที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อสาร นั่นคือให้ผู้อ่านเกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำบาป เช่นเดียวกับการพรรณนาลักษณะที่ยมบาลคร่าตัวแม่ของสุบินไปนรก

โซ่รซ้ำจำคอถูมา เท้าพล้ำครำหน้า
ถลาคะมำธระณี

ไสตอยยอเข่าเท้าตี คว้าเอาไม้รี
ก็ตีออเถ้าเร้ามา

ผู้แต่งใช้คำที่แสดงให้เห็นว่าไม่มีการปรานีต่อผู้ที่กระทำบาป ผู้ที่ถูกนำตัวไปนรกจะต้องถูกจำโซ่ตรวน ถูกลากถูไป คำไสคอ ยอเข่า เท้าตี แสดงการใช้กำลังบังคับที่ผู้ถูกบังคับต้องได้รับความเจ็บปวดอย่างมาก

วรรณกรรม ก กา ถึงเกย : การผสมผสานกันของสองลักษณะ

จากการที่ได้พิจารณาลักษณะของวรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องมาแล้ว จะเห็นว่าวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการแต่งก็คือเพื่อให้เป็นหนังสือให้เด็กฝึกหัดอ่าน แต่การที่หนังสือฝึกอ่านเหล่านี้มีลักษณะของวรรณคดีด้วยนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้น่าพิจารณาย้อนไปถึงผู้แต่งวรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้ กล่าวคือนายมีและสุนทรภู่เป็นกวีที่มีชื่อเสียง และมีผลงานสร้างสรรค์ทางวรรณคดีจำนวนมาก เมื่อจะต้องแต่งหนังสือฝึกอ่านที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับอักขรวิธีของคำที่นำมาแต่งและเกี่ยวกับเรื่องราวที่ต้องผูกขึ้น เงื่อนไขดังกล่าวจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของกวีอยู่มิใช่น้อย และกวีที่มีความสามารถก็ย่อมไม่คิดที่จะแต่งเรื่องเพียงเพื่อ *"พอล่อใจกุมารา"* เท่านั้น คงต้องการที่จะแสดงฝีมือในฐานะที่เป็นกวีไว้ด้วย ดังนั้นวรรณกรรมทั้ง ๓ เรื่องนี้ จึงมีลักษณะของหนังสือฝึกอ่านที่ให้ความรู้ด้านอักขรวิธี และลักษณะของหนังสือวรรณคดีผสมผสานกันอยู่ในตัว และกล่าวได้ว่าลักษณะทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ *"วรรณกรรม ก กา ถึงเกย"* เป็นวรรณกรรมที่น่าสนใจในแง่ที่ทำให้มองเห็นบทบาทของ *"การเป็นครู"* ของกวีไทยสมัยก่อนได้ชัดเจนขึ้น